

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΤΕΕΠΗ-ΔΠΘ

Καινοτόμες παιδαγωγικές προσεγγίσεις σε πολυπολιτισμικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα

DEPARTEMENT DES SCIENCES DE L'ÉDUCATION POUR L'ÂGE PRESOLAIRE

UNIVERSITE DEMOCRITE DE THRACE

Approches pédagogiques innovantes dans des environnements éducatifs multiculturels

Επιστημονικό συνέδριο

Αλεξανδρούπολη, 12-13 Μαΐου 2018

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ PROGRAMME

με τη συμμετοχή του

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ΤΕΕΠΗ-ΔΠΘ

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

DEMOCRITUS
UNIVERSITY
OF THRACE

Η ποιητική της μάθησης για το παιδί

Σχολικός αναγκασμός ή ελεύθερο παιχνίδι;

Ειδικοί και μη, επιστήμονες και γονείς, φαίνεται να συμφωνούν όλοι στο εξής: σε μια κοινωνία με εμμονή στις επιδόσεις, το σχολείο γίνεται ένας ανταγωνιστικός χώρος, όπου οι μαθητές βαριούνται και είναι υποχρεωμένοι να μαθαίνουν. Σε αυτόν, ο δάσκαλος, μόνος, αλλά με πολλούς μαθητές στην τάξη, προσπαθεί κυρίως να διαχειριστεί προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών, χωρίς τη συνδρομή των γονιών και των υποστηρικτικών δομών. Ταυτόχρονα, οι μεταρρυθμίσεις διαδέχονται η μια την άλλη, προκαλώντας μάλλον απογοήτευση – όντας αναποτελεσματικές – καθώς, εκτός των άλλων, η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ελλιπής.

Τι κάνουμε λοιπόν; Αντιγράφουμε τα φιλανδικά σχολεία που έρχονται πρώτα στις διεθνείς κατατάξεις; Όμως η Φιλανδία αφιερώνει 6,8% του ΑΕΠ στην εκπαίδευση. Επιμορφώνουμε τους εκπαιδευτικούς στις νέες μεθόδους ή μήπως παίρνουμε τα παιδιά από το σχολείο και αναλαμβάνουν την εκπαίδευσή τους οι γονείς; Αλλά και αυτοί είναι εκπαιδευμένοι ως γονείς; Τι χρειάζεται να κάνουν για υποστηρίξουν τα παιδιά τους στη μάθηση; Υπάρχει επίσης και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Να πάμε προς μια κοινωνία χωρίς σχολεία, όπως υποστήριζε ο Illich ή μήπως σε ένα σχολείο τύπου Summerhill, όπου το παιδί μαθαίνει σύμφωνα με τους ρυθμούς του και τις επιθυμίες του; Μπορούμε να αποφύγουμε το σχολείο; Αλλά θα λυθεί το πρόβλημα της μεθόδου; Ή μήπως δεν είναι πρόβλημα η μέθοδος, αλλά ένα γενικότερο ζήτημα που αγγίζει το θεσμό του σχολείου στο σύνολό του;

Το ζήτημα που θέτουμε για συζήτηση σήμερα είναι το εξής: Πώς μπορεί το παιδί να είναι ελεύθερο, υπεύθυνο, ευτυχισμένο και ταυτόχρονα να μαθαίνει πραγματικά στο σχολείο, ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ενήλικης ζωής; Είναι υποχρεωμένο να σιωπά στην τάξη, να απαντά μόνο όταν ερωτάται, να μαθαίνει κάνοντας ασκήσεις, μαθαίνοντας απ' έξω το μάθημα και περιμένοντας έναν βαθμό ως επιβράβευση των προσπαθειών του; Με άλλα λόγια, υπάρχει ιδανική εκπαίδευση και ιδανικό σχολείο;

Πολλοί στοχαστές, παιδαγωγοί και εκπαιδευτικοί του 20ού αιώνα, πρότειναν και εφάρμοσαν μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης στο σχολείο, με τον μαθητή στο κέντρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, προκειμένου η γνώση να είναι πιο ελκυστική, να ανταποκρίνεται περισσότερο στα ενδιαφέροντά του και να μαθαίνει μέσα από τη δράση, ώστε το «νέο σχολείο» να αναπτύξει τις κοινωνικές του δεξιότητες και μακροπρόθεσμα να μην επιτρέψει την καταστροφή του ανθρώπου από τον άνθρωπο, όπως συνέβη με τις δύο παγκόσμιες συρράξεις.

Αυτές οι νέες μέθοδοι δεν κατάφεραν να γενικευτούν, αν και φαίνεται να επηρέασαν το σύγχρονο σχολείο. Ήταν μάλλον μια ευτυχής παιδαγωγική παρένθεση για λίγους. Οι παιδοκεντρικές μέθοδοι φαίνεται να είναι δύσκολα εφαρμόσιμες σε πολυπληθείς τάξεις, όταν οι δάσκαλοι δεν έχουν συστηματική παιδαγωγική και διδακτική στήριξη.

Γιατί το σχολείο δεν καταφέρνει να υλοποιήσει τους σκοπούς της εκπαίδευσης; Γιατί πολλά παιδιά αποφοιτούν μετά από 12 έως 14 χρόνια υποχρεωτικής εκπαίδευσης και είναι σχεδόν αναλφάβητα; Γιατί οι μαθητές χαίρονται όταν απουσιάζει ο δάσκαλος; Γιατί σχίζουν τα βιβλία τους στο τέλος της χρονιάς; Γιατί επικρατεί βία στα σχολεία; Γιατί κάνουν σκασιαρχείο; Γιατί επικρατεί στο εκπαιδευτικό σύστημα η πραγματιστική κυρίως διάσταση της γνώσης; Γιατί οι ανισότητες στο σχολείο είναι πάντα παρούσες; Γιατί οι δάσκαλοι έχουν αποθαρρυνθεί πρόωρα; Μήπως ζητάμε πολλά από το σχολείο;

Τι χρειάζεται το παιδί για να ανακαλύπτει τη γνώση με ευχαρίστηση, να είναι ευτυχισμένο μαθαίνοντας και να μη βαριέται; Η μάθηση και η ευτυχία αλληλο-αποκλείονται στο σχολείο; Μήπως το παιδί χρειάζεται μια άλλη στήριξη, πιο προσωποποιημένη και πιο προσαρμοσμένη στις ανάγκες του; Μήπως πρέπει να το εισάγουμε πιο γρήγορα στην ενεργή ζωή; Μήπως το ελεύθερο παιχνίδι θα έπρεπε να καταλάβει μια πιο σημαντική θέση στη ζωή και την εκπαίδευση του παιδιού ή να ενισχυθεί η πειθαρχία; Τι λένε οι επιστήμες σήμερα, ιδιαίτερα οι νευρο-επιστήμες, που διεκδικούν μια όλο και μεγαλύτερη θέση στο πεδίο της εξήγησης και της κατανόησης των μηχανισμών μάθησης και ανάπτυξης;

Με τη σημερινή εκδήλωση επιθυμούμε, όχι να δώσουμε λύσεις, αλλά να προτείνουμε και να συζητήσουμε βασικά στοιχεία ενός προβληματισμού για την εκπαίδευση και το σχολείο, τη θέση του παιδιού σε αυτό και εκτός αυτού, και την εξέλιξή του ως αναπτυσσόμενο άτομο μιας δημοκρατικής κοινωνίας, χωρίς να ξεχνάμε τους εκπαιδευτικούς και την κοινωνία, ώστε να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε καλύτερα το σύνθετο εκπαιδευτικό φαινόμενο που μας απασχολεί όλους.

Οι εκλεκτοί προσκεκλημένοι μας, οι κύριοι Ζουμπουλάκης και Stern, σύγχρονοι στοχαστές της εκπαίδευσης και του παιδιού, ο καθένας με τις δικές του αφετηρίες και προσεγγίσεις, θα τοποθετηθούν και θα μας δώσουν στοιχεία για στοχασμό και διάλογο. Βρίσκονται σήμερα μαζί μας, γιατί φαίνεται να εκπροσωπούν μάλλον αντιτιθέμενες θέσεις για το θέμα που θα εξετάσουμε. Είμαι σίγουρη ότι οι τοποθετήσεις τους θα προκαλέσουν γόνιμη συζήτηση, θα γεννήσουν ερωτήματα, θα δώσουν νέες προοπτικές στη σκέψη, και ευχόμαστε, και στη δράση. Η συνάντηση αυτή προσφέρει συνεπώς μια σπουδαία ευκαιρία μάθησης για όλους μας.

La poésie de l'apprentissage pour l'enfant

Obligation scolaire ou jeu libre ?

Des spécialistes, mais pas seulement, des scientifiques et des parents d'élèves, tous sont d'accord sur ce point : dans une société obsédée par la performance, l'école devient un endroit compétitif où les élèves s'ennuient et sont obligés à apprendre. Là, le maître, seul, mais dans une salle surpeuplée, s'efforce surtout de gérer les problèmes de comportement des élèves, sans le soutien ni des parents ni des structures d'encadrement. En même temps, les réformes infructueuses causent la déception en se succédant l'une après l'autre, puisque, entre autres, la formation continue des enseignants est lacunaire.

Qu'est-ce qu'on fait alors ? On va copier le modèle finlandais en tête dans les classements internationaux ? Mais la Finlande consacre 6,8% de son PIB à ses écoles. Sinon va-t-on former les enseignants aux nouvelles méthodes pédagogiques ou bien encore va-t-on enlever les enfants de l'école pour que les parents les élèvent eux-mêmes ? Mais est-ce qu'ils sont eux-mêmes éduqués en tant que parents ? Qu'est-ce qu'ils doivent faire pour soutenir leurs enfants dans l'apprentissage ? Il y a aussi l'enseignement à distance.

Va-t-on alors vers une « société sans écoles », selon Illich ou bien à une école type Summerhill, où l'enfant apprend selon son rythme et son désir ? L'école est incontournable ? Mais est-ce que le problème de méthode va être résolu ? S'agit-il alors d'une question de méthode ou c'est une question qui touche l'institution scolaire dans son ensemble ?

La question qui se pose est la suivante : Comment l'enfant peut être libre, responsable, heureux et en même temps apprendre à l'école, afin de pouvoir répondre aux besoins de la vie en tant qu'adulte ? Est-il obligé de se taire en classe, de répondre seulement lorsqu'il est interrogé, d'apprendre à travers des exercices, d'apprendre par cœur la leçon et d'attendre la note en récompense de ses efforts ? Existe-il une éducation et une école idéales ?

Plusieurs penseurs, des pédagogues et des enseignants du XXème siècle, ont proposé et mis en œuvre des méthodes d'enseignement et d'apprentissage, mettant l'élève au centre du processus d'enseignement, afin que le savoir devienne plus attractif, qu'il corresponde mieux à ses intérêts, que l'élève apprenne en agissant, afin que la « nouvelle école » puisse développer ses compétences sociales et à long terme ne pas permettre la catastrophe de l'homme par l'homme, comme cela était le cas de deux conflits mondiaux.

Ces nouvelles méthodes ne sont pas généralisées, bien qu'elles aient eu un impact sur l'école contemporaine. C'était plutôt une heureuse parenthèse pour une élite. Il paraît que les méthodes centrées sur l'enfant ne se mettent facilement en place dans des classes surpeuplées et avec des enseignants sans encadrement pédagogique systématique.

Pourquoi l'école n'arrive pas à atteindre les finalités de l'éducation ? Pourquoi de nombreux enfants sortent de l'école quasi illettrés après 12 ou 14 ans de scolarisation obligatoire ? Pourquoi les élèves sont si contents lorsque les enseignants doivent s'absenter ? Pourquoi déchirent-ils leurs livres à la fin de l'année scolaire et pourquoi font-ils l'école buissonnière ?

Pourquoi y a-t-il de la violence à l'école ? Pourquoi la perspective pragmatiste est si dominante dans le système d'enseignement ? Pourquoi les inégalités sont toujours présentes dans les écoles ? Pourquoi les enseignants sont-ils précocement découragés ? On en demande trop de l'école ?

Qu'est-ce qu'il faut pour que l'enfant découvre le savoir avec plaisir, qu'il devienne heureux en apprenant et qu'il ne s'ennuie pas ? L'apprentissage et le bonheur s'excluent mutuellement à l'école ? Est-ce que l'enfant a besoin d'un encadrement plus personnalisé et plus adapté à ses besoins ? Ou bien doit-on le faire entrer plus vite dans la vie active ? Est-ce que le jeu libre devrait avoir une place plus importante dans la vie et l'éducation de l'enfant ou bien renforcer la discipline ? Qu'est-ce nous dit la recherche aujourd'hui, surtout les neurosciences, revendiquant une place de plus en plus importante dans le domaine de l'explication et de la compréhension des mécanismes d'apprentissages ?

Le séminaire d'aujourd'hui ne vise pas à apporter des solutions, mais de proposer et de discuter des pistes de réflexion relatives à l'éducation et à l'école, la place de l'élève dans celle-ci et hors de celle-ci, et son développement en tant qu'individu dans une société démocratique, sans oublier les enseignants et la société elle-même, afin de mieux comprendre et expliquer le phénomène éducatif complexe qui nous préoccupe tous.

Nos éminents invités, monsieur Zoumboulakis et monsieur Stern, sont des penseurs contemporains de l'éducation et de l'enfant, ayant chacun ses propres points de départ et ses approches, vont nous exposer leurs thèses et nous offrir des éléments à réflexion et au dialogue. Ils sont aujourd'hui parmi nous parce qu'il paraît qu'ils représentent des positions plutôt opposées par rapport au sujet que nous allons traiter. Je suis certaine que leurs positions vont inciter à une discussion fructueuse, vont faire naître des questions, enfin elles vont conduire à la réflexion et, nous le souhaitons, à l'action. Par conséquent, c'est une rencontre qui offre un moment d'apprentissage important pour nous tous.

Le comité d'organisation

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ¹

Σάββατο 12 Μαΐου 2018

Αίθουσα 16

Εγγραφές	09.00-10.00
Καφές	09.00-10.00
Χαιρετισμός/Ouverture Α. Οικονομίδου, Διευθύντρια ΠΜΣ/Α. Economidou, Directrice du master	
Παρουσίαση του συμποσίου/Présentation du séminaire Μ. Μουμουλίδου, Υπεύθυνη κατεύθυνσης Α του ΠΜΣ/Responsable de l'axe A	
Πρωινή συνεδρία	10.00-10.10
Συντονίστρια/Coordinatrice: Μ. Μουμουλίδου/M. Moulidou	
Σταύρος Ζουμπουλάκης/Stavros Zoumboulakis Τι έχουν να μάθουν οι μαθητές στο σχολείο;/Qu'est-ce que les élèves doivent apprendre à l'école ?	
André Stern/Αντρέας Στερν Le retour de la confiance/Η επιστροφή της εμπιστοσύνης	
Συζήτηση	11.10-14.00
Γεύμα	14.00-16.00
Απογευματινή συνεδρία	16.00-16.45
Συντονίστρια: Γ. Ρεκαλίδου/G. Rekalidou	
Σταύρος Ζουμπουλάκης Τι έχουν να μάθουν οι μαθητές στο σχολείο;	
André Stern Le retour de la confiance	
Συζήτηση	16.45-19.30

Κυριακή 13 Μαΐου 2018

Αίθουσα 16

Καφές	10.00-11.00
Πρωινή συνεδρία	11.00-14.30
Συντονίστρια: Μ. Μουμουλίδου	
Σταύρος Ζουμπουλάκης Τι έχουν να μάθουν οι μαθητές στο σχολείο;/Qu'est-ce que les élèves ont à apprendre à l'école ?	
André Stern Le retour de la confiance/ Η επιστροφή της εμπιστοσύνης	
Μαρία Μουμουλίδου Κλείσιμο εργασιών/clôture de la séance de travail	
	14.30-14.40

¹ Επίσημες γλώσσες του συμποσίου είναι η ελληνική και η γαλλική. Οι εργασίες του θα υποστηρίζονται από αυτόματο σύστημα διερμηνείας.

André Stern

Γεννημένος το 1971, γιος του ερευνητή και παιδαγωγού Arno Stern, ο André Stern μεγάλωσε χωρίς να φοιτήσει στο σχολείο. Αφηγείται την εμπειρία του σε πολλές διαλέξεις, εργαστήρια και βιβλία, που διατίθενται στη γαλλική, γερμανική, ιταλική, ισπανική, ουγγρική και πολωνική γλώσσα.

Πιο συγκεκριμένα, εκδόθηκαν στη γερμανική, στις εκδόσεις Zabert-Sandmann, το *...und ich war nie in der Schule* (2009-6^η έκδοση) και το *Mein Vater, mein Freund* (2011), στις εκδόσεις Elisabeth Sandmann, το *Spielen, um zu fühlen, zu lernen und zu leben* (2016) και στις εκδόσεις Ecowin, το *Alphabet* (2013) και το *Werde was Du warst* (2016). Στη γαλλική, στις εκδόσεις Actes Sud, το *...et je ne suis jamais allé à l'école* (2011)², το *Jouer* (2017)³ και στις εκδόσεις l'Instant Présent το *Semeurs d'enthousiasme-manifeste pour une écologie de l'enfance* (2014)⁴. Στην ισπανική στις εκδόσεις Litera Libros, το *Yo nunca fui a la escuela* (2013) και το *Jugar* (2017). Στην ιταλική, στις εκδόσεις Nutrimenti, το *Non sono mai andato a scuola* (2014). Στην ουγγρική, στις εκδόσεις Ez Van Könyvek, το *Es sosem jártam iskolába* (2014) και στις εκδόσεις Lelkesedés Tanulás Szabadság, το *Játssz, hogy érezz, hogy tanulj, hogy élj!* (2016), το *Az édesapám a barátom* (2017) και το *Légy, aki voltál!* (2017). Στην πολωνική, στις εκδόσεις Element Wydawnictwo, το *...I nigdy nie chodziłem do szkoły* (2016), το *Siewcy entuzjazmu* (2016), το *Mój Ojciec, mój Przyjaciel* (2016) και το *Zabawa. O uczeniu się, zaufaniu i życiu pełnym entuzjazmu* (2017).

Παντρεμένος, πατέρας δύο παιδιών, ο André Stern είναι μουσικός, συνθέτης, λαουτιέρης, ομιλητής, δημοσιογράφος και συγγραφέας. Διορίστηκε Διευθυντής της Πρωτοβουλίας "Άνθρωποι για το αύριο" από τον καθηγητή Gerald Hüther, ερευνητή στη νευροβιολογία αιχμής. Είναι ο εισηγητής του κινήματος "Οικολογία της Παιδικής Ηλικίας" και Διευθυντής του Ινστιτούτου Arno Stern (Εργαστήριο παρατήρησης και προφύλαξης των αυθόρμητων προδιαθέσεων του παιδιού). Είναι ένας από τους πρωταγωνιστές στο "Alphabet", τη νέα ταινία του Αυστριακού κινηματογραφιστή Erwin Wagenhofer "We feed the world" και "Let's make money" και συν-συγγραφέας του επώνυμου βιβλίου. Η δουλειά του στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, οι δραστηριότητές του ως ομιλητή σε πανεπιστήμια, κοντά στους επαγγελματίες της εκπαίδευσης και στο ευρύ κοινό ανταποκρίνονται σε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον εκ μέρους αυτών που, από κοντά ή μακριά, ζουν και εργάζονται με τα παιδιά.

Η επιστροφή της εμπιστοσύνης

Κι αν ένα νέο βλέμμα πάνω στο παιδί που παίζει άλλαζε τον κόσμο; «Το παιχνίδι είναι για το παιδί ο πιο άμεσος τρόπος να συνδεθεί με την καθημερινή ζωή, με τον εαυτό του και τον

---

² ... και δεν πήγα ποτέ σχολείο.

³ Παίζω.

⁴ Σπορείς ενθουσιασμού-μανιφέστο για μια οικολογία της παιδικής ηλικίας.

κόσμο. Το ελεύθερο παιχνίδι είναι για αυτό αναγκαιότητα, μια προδιάθεση, μια κλίση, συχνά επιτακτική. Είναι η πλήρης εκπλήρωση» (Stern, 2010). Μέσα από έναν στοχασμό που ενισχύεται από την ίδια του την εμπειρία, ο συγγραφέας και ομιλητής André Stern βασίζεται στις πιο πρόσφατες επιστημονικές ανακαλύψεις για να αναγγείλει τον ερχομό μιας νέας στάσης απέναντι στο παιδί, και να προσκαλέσει τον καθένα από εμάς να γίνει σπορέας ενθουσιασμού.

Σταύρος Ζουμπουλάκης

Ο Σταύρος Ζουμπουλάκης γεννήθηκε το 1953 στη Συκιά Λακωνίας. Σπούδασε νομική και φιλολογία στην Αθήνα, και φιλοσοφία στο Παρίσι. Υπηρέτησε πολλά χρόνια στη Μέση Εκπαίδευση. Από το 1998 ως το 2012 διετέλεσε διευθυντής του περιοδικού *Νέα Εστία*. Είναι πρόεδρος, από το 2008, του ΔΣ του Άρτου Ζωής. Τον Φεβρουάριο 2013 ορίστηκε πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Το 2015 αναγορεύτηκε επίτιμος διδάκτορας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το 2017 τιμήθηκε με το κρατικό βραβείο δοκιμίου - κριτικής για το βιβλίο του *Υπό το φως του μυθιστορήματος* (2015) και με Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών – Ίδρυμα Πέτρου Χάρη για το βιβλίο του *Ο στεναγμός των πενήτων. Δοκίμια για τον Παπαδιαμάντη* (2016).

Έγραψε τα βιβλία: *Αρχή Σοφίας και κατακόκκινα όνειρα. Ποίηση και έρωτας στον Τ. Κ. Παπατσώνη* (Πόλις, 2017). *Για το σχολείο* (Πόλις, 2017). *Ο στεναγμός των πενήτων: Δοκίμια για τον Παπαδιαμάντη* (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2016). *Υπό το φως του μυθιστορήματος* (Πόλις, 2015). *Χριστιανισμός της χαράς: Η μαρτυρία του Πάπα Φραγκίσκου* (Πόλις, 2015). *Ποιος Θεός και ποιος άνθρωπος; Φιλοσοφικά δοκίμια* (Πόλις, 2013). *Χρυσή Αυγή και Εκκλησία* (Πόλις, 2013). *Η αδερφή μου* (Πόλις, 2012). *Ανίερη συγκυβέρνηση: Μια διάλεξη για την ελληνική κρίση* (Πόλις, 2011). *Χριστιανοί στον δημόσιο χώρο: Πίστη ή πολιτιστική ταυτότητα;* (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2010). *Στη σκηνή του κόσμου: Από το Βελιγράδι στην Τεχεράνη* (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2007). *Ο Θεός στην Πόλη: Δοκίμια για τη θρησκεία και την πολιτική* (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2002). *Ο Ιωάννης ο Πρόδρομος ως άγγελος: Οι θεολογικές προϋποθέσεις της φτερωτής απεικόνισής του* (Δόμος, 1992).

Μετάφρασε το βιβλίο: *Levinas, Emmanuel: Τέσσερις ταλμουδικές μελέτες* (Πόλις, 1995) και επιμελήθηκε τα: *Ο μυθιστοριογράφος Παπαδιαμάντης. Συναγωγή κριτικών μελετών*, σε συνεργασία με τον Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2003), Πέτρος Κολακλίδης, *Μελέτες*, 2 τόμοι (Βικελαία Βιβλιοθήκη, 2006) και Ζήσιμος Λορεντζάτος, *Collectanea* (Δόμος, 2009).

Stavros Zoumboulakis est né en 1953 à Sikia Laconias, Grèce. Il a fait des études du droit et de philologie à Athènes et de philosophie à Paris. Il a enseigné plusieurs années dans l'enseignement secondaire. A partir de 1998 et jusqu'au 2012 il était Directeur de la revue *Nea Hestia* et à partir de 2008 Président du Conseil d'Administration de la fondation Artos Zois. En 2013 il a été nommé Président du Conseil de Supervision de la Bibliothèque Nationale de Grèce et en 2015 l'Université de Ioannina lui a conféré le titre de docteur honoris causa. En 2017, son livre *Sous la lumière du roman* (2015) reçu le premier prix d'Etat

(catégorie Essai critique) et son livre *Le soupir des pauvres. Essais pour Papadiamantis* (2016) reçu le prix de l'Académie d'Athènes.

Il est l'auteur des livres : *Commencement de sagesse et rêves tout rouges. Poésie et amour chez T. K. Papatsonis* (Polis, 2017). *Pour l'école* (Polis, 2017). *Le soupir des pauvres. Essais pour Papadiamantis* (Presses Universitaires de Crète, 2016). *Sous la lumière du roman* (Polis, 2015). *Un christianisme de la joie : Le témoignage du Pape François* (Polis, 2015). *Quel Dieu et quel homme ? Essais philosophiques* (Polis, 2013). *L'Aube Dorée et l'Eglise* (Polis, 2013). *Ma sœur* (Polis, 2012). *Coalition gouvernementale impie : une conférence sur la crise grecque* (2011). *Les chrétiens dans l'espace public : foi ou identité culturelle ?* (Librairie Hestia, 2010). *Sur la scène du monde : de Belgrade à Téhéran* (Librairie Hestia, 2007). *Dieu dans la Cité : Essais sur la religion et la politique* (Librairie Hestia, 2002). *Jean Batiste en tant qu'ange : les conditions théologiques de sa représentation ailée* (Domos, 1992). Il a traduit le livre *Levinas, Emmanuel: Quatre lectures talmudiques* (Polis, 1995) et il a coédité et dirigé plusieurs ouvrages.

Ti έχουν να μάθουν οι μαθητές στο σχολείο;

Όπως υποδηλώνεται στον τίτλο, το σχολείο είναι θεσμός μάθησης, θεσμός μετάδοσης της γνώσης. Δεν είναι επομένως ούτε δασκαλοκεντρικό ούτε μαθητοκεντρικό, είναι απλούστατα γνωσιοκεντρικό. Το σχολείο υπηρετεί ασφαλώς και άλλες επιδιώξεις, τις υπηρετεί όμως πάντοτε δευτερογενώς, δηλαδή τις υπηρετεί και τις πραγματώνει μέσω της γνώσης, μέσω της κοπιαστικής και ταυτόχρονα χαρούμενης κατάκτησης της γνώσης. Τα παιδιά μαθαίνουν βεβαίως πολλά από μόνα τους ή με άλλους τρόπους από εκείνους του σχολείου. Το αποφασιστικό ερώτημα είναι επομένως το ακόλουθο: τι είναι αυτό που θα μάθουν στο σχολείο το οποίο δεν μπορούν να το μάθουν αλλού, και εντέλει τι είναι αυτό που κάνει το δημόσιο υποχρεωτικό σχολείο απαραίτητο. Σε αυτό ακριβώς το ερώτημα θα προσπαθήσει να απαντήσει η εισήγηση.

Qu'est ce que les élèves doivent apprendre à l'école ?

Comme indiqué dans le titre, l'école est une institution d'apprentissage et de transmission de savoir. Par conséquent, l'école n'est centrée ni sur l'enseignant ni sur l'élève ; elle est tout simplement centrée sur le savoir. Certes, l'école sert également à d'autres fins, mais elle les sert toujours dans un deuxième temps, c'est-à-dire elle sert et elle atteint ses buts à travers le savoir, à travers l'acquisition du savoir, qui est toujours une procédure laborieuse et en même temps agréable. Bien sur, les enfants apprennent aussi plusieurs choses tout seuls ou de façons différentes à celles de l'école. Par conséquent, la question cruciale est la suivante : qu'est-ce que ce que les élèves vont apprendre à l'école qui ne peut pas être appris ailleurs et en fin de compte qu'est-ce qui fait que l'école publique obligatoire soit nécessaire. Notre contribution va justement essayer de répondre à cette question.

Οργανωτική επιτροπή:

Πρόεδρος: Μ. Μουμουλίδου

Γραμματέας: Ζ. Δαλούκα

Μέλη:

Κ. Καραδημητρίου

Κ. Γιόφτσαλη

Μ. Λαντζουράκη

Μ. Λαζάρου

Χ. Μουρούκη

Φ. Παπαδοπούλου

Μ. Τερζούδη

Τόπος διεξαγωγής συμποσίου:

Αίθουσα 16, Παλαιό κτίριο Σχολής Επιστημών Αγωγής, Ν. Χηλή

Αφίσα συμποσίου και σχέδια προγράμματος: Ν. Καμπασελέ

Μετάφραση: Μ. Μουμουλίδου